

Konular birbirine o kadar bağlı ki bir konuyla uğraşırken bakıyorsunuz başkasına geçmişsiniz. Grup halinde çalışmanın ve rakip gruplar halinde mücadele etmenin felsefesiyle uğraşırken ister istemez kolektif hatırlama ve unutmayla karşılaşıyorsunuz. Kolektif hatırlama grupları var ve bunlar üzerinde oldukça çalışma yapılmış. Kişinin hatırlaması yetmiyor çünkü hafıza sürekli olarak kendini yeniden üretiyor. Özellikle trajik olayların hatırlanmasında hafıza bir süre sonra başka türlü hatırlamaya, yaşanan trajik olayı değiştirmeye başlıyor.

Bu durum ilk olarak Nazilerin toplama kamplarından kurtulanların belirli olayları hatırlamasında ortaya çıkmış. Herkes aynı olayı yaşamış ama hatırlama farklılıkları bulunuyor ve bunları ortadan kaldırmak için bir arada konuşma temelinde yürütülen kolektif hafıza grupları kuruluyor. Her kişi olayı bir tarafından hatırlıyor ve sonuçta ortak hatırlamaya ulaşıyor. Bu hatırlama da tümüyle gerçeğe uygun olmayabilir ama yaşanmış gerçekliğe büyük oranda yaklaşılmış oluyor.

Konu bu olunca bir kitap dikkatinizi çekiyor: **Erinnerungskulturen post-imperialen Nationen** (İmparatorluk sonrası uluslarda hatırlama kültürü).

Birkaç yüz yıl süren sömürge imparatorlukları 1945 sonrasındaki birkaç on yılda dağıldılar. Sömürgeciliğin sadece ülkeleri işgal edilerek sömürgeleştirilen halklar üzerinde değil, bunu yürüten ulus üzerinde de ciddi etkileri bulunuyor. Bu bakış açısı görece yenidir. Sömürgecilik iki tarafın da hayatını önemli oranda etkilemiştir. Etkinin yönü ve derecesi değişiktir ama her ikisi de önemlidir.

Sömürge imparatorluğu uluslaşma sürecinde önemlidir. İngiliz ve Fransız uluslaşma sürecinde dünyanın en büyük ve ikinci büyük sömürge imparatorluklarına sahip olmanın önemli etkisi vardır. Bu imparatorluklar dağılınca bir zamanın sömürgeci halkları geçmişini nasıl hatırlıyor ya da o geçmiş bugünü nasıl etkiliyor?

Sorunun Türkiye ile olan ilgisini hemen anlamışsınızdır. Her sürecin kendine özgü özellikleri bulunuyor. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyetine geçiş süreci farklı özelliklere sahiptir ama Türklerin uluslaşmasıyla Anadolu'nun farklı halklardan ve özellikle farklı dinlerden

Sömürgecilik sonrası hatırlama kültürü

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Pazar, 14 Nisan 2019 10:37 -

temizlenmesi birbiriyle yakından ilgilidir. Ermeni soykırımı, mübadele, farklı halkların yaşadıkları yerlerden sürülmesi gibi uygulamalarla Türklerin uluslaşması birbirine bağlıdır. Türkler uluslaşma sürecini geç yaşadıkları için bu süreçte zorlamalar önemli yer tutmuştur.

Ek olarak sahip çıkılan Osmanlının imparatorluk olduğunu ve gerilemenin ardından kısa sürede çöküşe gittiğini eklemek gerekir.

Kitabın henüz başındayım, sadece genel özet içeren giriş bölümünü okudum ama burada bile bizimle olan benzerlikleri görmek mümkün oluyor.

Kitapta yedi ülkenin sömürgelerinin bağımsızlaşmasından sonraki hatırlama kültürleri incelenmiş: İngiltere, Fransa, Hollanda, İtalya, Portekiz, Belçika ve Japonya. Almanya az olan sömürgelerini Birinci Dünya Savaşı sonrasında kaybettiği için dikkate alınmamış. Bir zamanlar geniş bir sömürge imparatorluğuna sahip olan İspanya da bu konumunu savaş öncesinde kaybettiği için yine listeye alınmamış.

İngiltere ve Fransa konusunda bilgim bulunmakla birlikte diğer ülkelerdeki durumu bilmiyorum, öğreneceğim.

İngiltere ve Fransa geçmişlerini hatırlamayı sürekli reddeden ülkelerdir. Bu reddin genel ortaya çıkış hali susmaktır. Susulması gerektiği konusunda yıllardan beri süren bir çeşit toplumsal anlaşma vardır. Bu susmanın değişik nedenleri bulunur.

Bir tanesi, geçmişteki sömürgecilik konusunda tazminat ödenmesi gereğinden kaçmaktır. Bu konu önem sırası bakımından gerilerde yer alır.

Daha önemli olan ise geçmişin ve o geçmişin halen süren inançlarının yıkılmasıdır.

Sömürgecilik sömürgecilere göre sömürü amacıyla değil, uygarlaştırmak için yapıyordu. Sömürgeciliğin uygarlaştırma misyonu, geri halklara uygarlık götürmeyi içerir. Klasik

Sömürgecilik sonrası hatırlama kültürü

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Pazar, 14 Nisan 2019 10:37 -

sömürgecilik çoktan sona ermiş ve bir zamanın sömürge ülkeleri bağımsız devletler olmuşlardır ama zihniyet halen sürmektedir. İngiliz ya da Fransız ulusu büyüktür, geri halklara yıllarca uygarlık götürmüştür anlayışı halen vardır. “Müzik bitti ama dans sürüyor” belirlemesindeki gibi maddi temel ortadan kalkmıştır ama eskinin inancı sürmektedir ve ulusal kimliğin parçası durumuna gelmiştir.

Sömürgeciliği yanlış bulmak, bunun için özür dilemek, ardından bununla ilgili anıtlar dikilmesi, sömürgecilik döneminin komutanlarının adlarının cadde ve meydanlardan silinmesi, tarih kitaplarının buna göre düzenlenmesi ve daha sayılabilir...

Ulusal bilinçte deprem yaşanacaktır.

Fransa’da bu konudaki tutum –tamamını bilmiyorum, kitaptan öğreneceğim- aydınlatıcıdır. Ulusal bilinçte Cezayir savaşının yaraları halen tazedir. Bunun önemli nedenleri arasında yaşanan şiddetli savaş, Cezayir’in Fransa’nın parçası olarak görülmesi (yine Fransız sömürgesi olan Vietnam böyle görülmezdi), çok sayıda Cezayirinin Fransa’da bulunması ve varlıklarıyla o geçmiş hatırlatmaları sayılabilir.

Cezayir savaşına yaklaşım günlük politika konusu olacak kadar önemlidir. Bu savaşa katılanlardan Le Pen sömürgecilik ve savaşta Fransa’nın sorumluluğunu sürekli reddetmiştir. Le Pen klasik Fransız ulusal gururunu temsil etmektedir. Her yeni cumhurbaşkanında konu gündeme gelir. Sarkozy “İki taraf da şiddet kullanmıştır” gibi içeriksiz bir cümleyle konuyu geçiştirirken, Hollande ise bizdekine benzer bir tepki gösterir: “Bu savaş sırasında daha doğmamıştım, sorumluluğum yoktur”.

Hollande kendisinin sorumlu tutulmadığını, sorumluluğun tarihsel ve ulusla ilgili olduğunu pekala bilmektedir...

Fransa aynı sorunları Vietnam ile ilgili olarak yaşamaz ve hatta yenilerek ülkeyi terk etmek zorunda kaldıkları savaşın filmini (Dien Bien Fu) sinemalarında da gösterir.

Cezayir ulusal kurtuluş savaşının önemli isimleri arasında sayılan Frantz Fanon, “Cezayir’in

Sömürgecilik sonrası hatırlama kültürü

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Pazar, 14 Nisan 2019 10:37 -

sömürge olarak talihsizliği Fransa'nın parçası sayılmasından gelir" derken bunu kastediyordu. Cezayir bağımsız olunca, o zamanki anlayışa göre Fransa bölünmektedir, bu nedenle de bağımsızlık daha zordur.

Sömürgecilik tarihiyle yüzleşmeyi burjuvazinin sorunu olarak görmek, konudan bir şey anlamamakla özdeştir. Cezayir'deki savaşın sonlarına doğru Fransa meclisi ülkeye genel vali ya da sömürge valisi atadığı zaman Fransız Komünist Partisi'nin de desteğini almıştı. Gerekçe, "halk böyle istiyor" idi. Halkın büyük çoğunluğu Cezayir'i Fransa'nın parçası olarak görüyordu ve bağımsızlığa karşıydı. FKP'nin 1950'li yılların sonlarında dünyanın önde gelen komünist partileri arasında yer aldığını belirtmek gerekir.

Almanya'da Nazi dönemiyle ayrıntılı hesaplaşmayı gündeme getiren Nürnberg duruşmaları değil 1968 kuşağı oldu. Bu kuşak hesaplaşmaya sıfırdan başlamadı, Nazi rejimi yenilmiş, suçlar ortaya dökülmüştü ama olmayan rejimin zihniyeti büyük oranda sürüyordu. Tıpkı "uygarlık götürme misyonu" anlayışının sömürgeler ortadan kalktıktan sonra sürmesi gibi...

Bu süreci **68'den Ne Kaldı?** kitabında Türkiye ve Batı Almanya 68'lerini karşılaştırarak anlatmıştım.

Ve daha çokook açıklanacak konu var...